

Gamla Sparbankshuset i Köping

Renovering av exteriör och interiör

Antikvarisk kontroll

Kvarteret Brage 7
Köpings socken
Västmanland

Helén Sjökvist, Anders Eriksson

Innehållsförteckning

Inledning.....	4
Bakgrund	4
Genomförande	5
Interiör	5
Exteriör.....	6
Bilder.....	7
Referenser.....	11
Otryckta källor	11
Litteratur.....	11
Tekniska och administrativa uppgifter.....	12

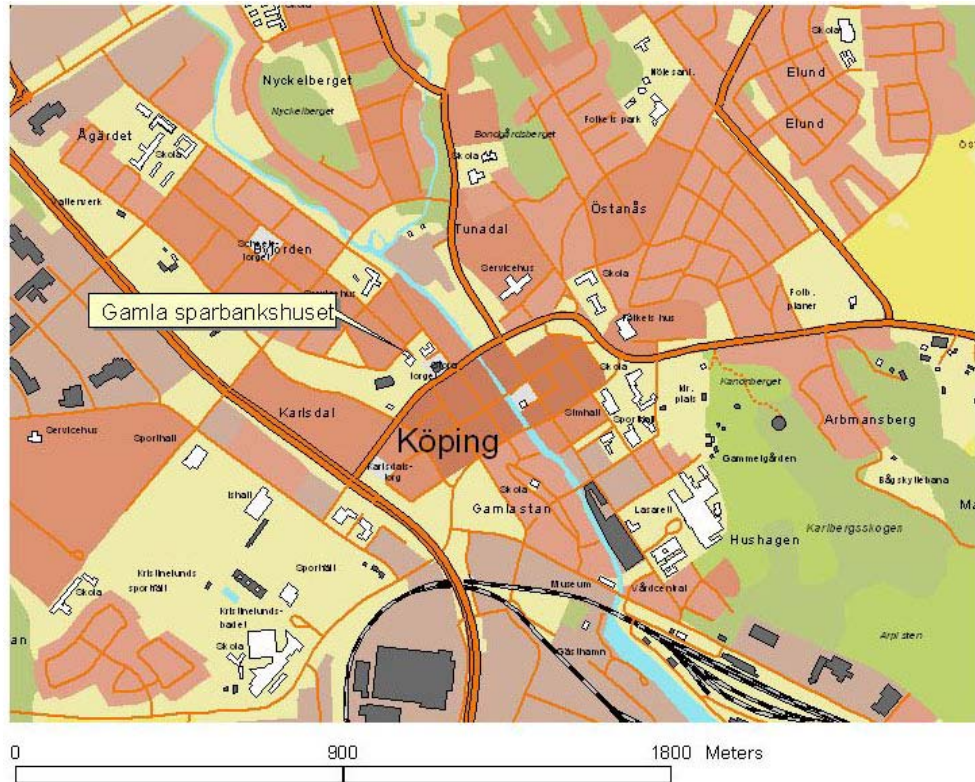
Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 57 20
E-post: info@kmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen 2006.

Omslagsfoto: Gamla Sparbankshuset, Foto Helén Sjökvist, KM.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.
Tryck: Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen, Västerås 2006.

ISSN: 1653-7408
ISBN 10: 91-85591-27-0
ISBN 13: 978-91-85591-27-5

Figur 1. Gamla Sparbankshuset markerat vid Stora Torget på den moderna fastighetskartan.

Figur 2. Karta över Köping 1876-79. Stora torget i mitten.

Inledning

Länsstyrelsen i Västmanland beslutade, 2003-10-30, att bevilja statliga byggnadsvårdsbidrag för restaurering av Gamla Sparbanken, Kvarteret Brage 7, Köpings socken och kommun. Restaureringen omfattar ett kassetak i bottenvåningens interiör, fasader samt balusterdockor på taket. Ägaren är Köpings Bostads AB och de utsåg Västmanlands läns museum till antikvarisk kontrollant. Rapporten är färdigställd av Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen.

Bakgrund

Byggnaden uppfördes som kontor för Köpings Sparbank 1929-30. Arkitekt var John Åkerlund¹. Byggnaden huserade Sparbanken fram till 1971 då man flyttade till nya lokaler och byggnaden har därefter fungerat som kontor för olika kommunala förvaltningar. Den aktuella ombyggnaden innebär att byggnaden nu inrymmer såväl bostäder som kontor.

Redan 1925 började man avsätta medel i en byggnadsfond för att uppföra en egen byggnad för Sparbankens räkning.² Dessförinnan hade man huserat på flera olika platser sedan starten 1845. Den första expeditionen var fram till 1887 förlagd till magistratens sessionsrum i Rådhuset³. Banken var till en början endast öppen första och tredje helgfria måndagen i varje månad.

1927 förvärvade man tomten i kvarteret Brage efter diskussioner i styrelsen där vissa istället förordade att man skulle förlägga en byggnad vid Lilla torget. Förslaget från Sparbanken innebar att Stadsfullmäktige skulle förvärva de tomter staden inte redan ägde i kvarteret Brage genom frivilliga överenskommelser eller expropriation. Banken skulle ersätta 2/3 av kostnaderna. Man menade från Sparbankens sida att läget var bra och att den tilltänkta tomten skulle lämna gott om plats för en monumental fasad ut mot Stora Torget. Man såg även stora fördelar för stadens räkning. Man skulle få ”frågavarande oreglerade och illa bebyggda kvarter med dess centrala läge invid Scheleparken mellan kyrkan och rådhuset bebyggt med en för platsen värdig byggnad. Den stora Kyrkogatan var dessutom så smal, att tvenne skjutsar knappast kunde mötas å densamma, och genom ett tilltänkt sparbankshus skulle denna komma att bli utlagd till sin fulla bredd, lämpad att upptaga trafiken å Bergslagen.”

Arbetet påbörjades efter ritningar av Stockholmsarkitekten John Åkerlund som tidigare ritat exempelvis Storgårdskvarteret Josef i Västerås 1912. Stilen är utpräglad tjugotalssklassicistisk. Till byggmästare utsågs K J Karlsson från

---

¹ Köpings kommun Arkitektguiden 2004-09-30

² Lorichs s. 67

³ Ibid s. 27

Västerås. För inredningen stod Nybergs snickerifabrik i Arboga och Bröderna Nyström i Köping. De förstnämnda stod för inredning och möbler i expeditionssalen medan de senare stod för möblerna i styrelsens rum, hallen och lunchrummet. Möblemanget i det så kallade kamrerarerummet kom från David Blombergs möbelaffär i Stockholm, medan belysningsarmaturer och gardiner inköptes från Nordiska kompaniet.

1942 kom hela mellanvåningen att byggas om till två lägenheter under ledning av Byggnadsfirman Anders Diös.

Genomförande

Efter en omfattande vattenläcka då en vattenledning sprungit läck under 2002 beslutades att byggandens skulle övertas av Köpings bostads AB. Man beslöt även att åter bygga om till lägenheter på plan 2-4. Även delar av det gamla garaget byggdes om till bostäder. Skadorna omfattade såväl interiör som exteriör på huvudbyggnaden.

Interiör

På grund av vattenläckan hade de takmålningar som finns i kassetak i bottenvåningens gamla expeditionssal skadats. Målningarna är gjorda i frescoteknik på ett putsat innertak. De akustikplattor som tillkommit i taket togs bort i och med renoveringen.

Takmålningarna rengjordes men delar av innertaket blev man tvungen att retuschera. Retuschererna gjordes med oljefärg som visserligen har mer glans än originalet, men som går att avlägsna från underlaget om ny retuschering skulle göras. Innertaket i det före detta styrelserummet var mest skadat. I detta rum krävdes relativt omfattande retuscheringar.

I bankhallen har en invändig bur placerats som fungerar som ett pentry. De takmålningar som finns ovanför "buren" har inte rengjorts och retuscherats.

Exteriör

Fasad

Puttskador i fasaderna som uppkommit av vattenskadorna har lagats. Reliefdekoren i form av Mercurius planerades att lagas men inga åtgärder vidtogs med denna. Den omgivande muren hade skador i putsen dels beroende på frostsprängning dels på grund av att muren varit övervuxen med vildvin. Lagningar av sprickorna har utförts. Vid entrén har man i ett blindfönster målat byggnadens årtal. Siffornas typsnitt togs fram i samråd med läns museet.

Fönster

Fönstren var i relativt god kondition. Dock förekom rötskador på några fönster. Rötskadorna var begränsade till bottenstycket. Fönster med rötskador reparerades, bottenstycken byttes. Äldre färglager avlägsnades och ommålning gjordes med linoljefärg. Samtliga 52 fönster kittades om. Bågarna och beslagen justerades.

De smidesgaller som finns framför fönstren i bottenvåningen har behållits. Dessa galler har rengjorts och målats om.

Balusterdockor

Balusterdockorna var bitvis i mycket dåligt skick. De är tillverkade i betongmaterial och skadorna beror främst på frostsprängning. Nya dockor har gjutits upp efter befintlig modell. Dessa har försetts med gummibeläggning som ska skydda från vatteninträning. Beläggningen utlovar 50 års garanti.

På den lilla balkongen (se figur 14) behölls balusterdockorna i original då dessa var i ett relativt gott skick. Mindre sprickor lagades.

Balkonger

För att klara skyddskrav höjdes balkongräcket 10 cm. Efter samråd med läns museet valde man att använda sig av plattjärn som väl ansluter till befintliga räcken. Plattjärnen har måtten 35x15 mm och är placerade 10 cm ovanför ursprungligt räcke. Stolparna som bär upp den nya överliggaren är monterade vid befintliga stolpar. Samtliga balkongräcken rengjordes och räcken ommålades.

Bilder

Figur 3. Expeditionssalen, troligen omkring 1945 Kassetaket kan anses. Bilden tagen ur boken Köpings stads sparbank 1845-1945.

Figur 4. Styrelserummet, troligen omkring 1945. Bilden tagen ur boken Köpings stads sparbank 1845-1945.

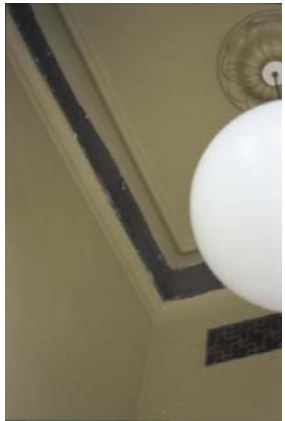

Figur 5, överst t.v. Styrelserummet under renoveringen med tjärstruket tegel som tidigare täckts med paneler. Vägghälsor och parkettgolv ersattes med nytt material. Digitalfoto VLM.

Figur 6, nederst t.v. Kassetaket i det gamla expeditionssrummet under renovering. Digitalfoto VLM.

Figur 7, nederst t.h. Trappan mellan våningarna under renovering. Digitalfoto VLM.

Bildtexter se sidan 11.

Bildtexter se sidan 11.

Bildtexter:

Sida 9

Figur 8, rad 1 t.v. Kassetaket i expeditjonsrummet/banklokalen efter restaurering. VLM B104001:18.

Figur 9, rad 1 t.h. Renoverat tak och fris i kontorslokalerna på bottenvåningen. VLM B104014:22.

Figur 10, rad 2 t.v. Fris i tak i entré till kontorslokalerna. VLM B104014:15.

Figur 11, rad 2 t.h. Flera tidstypiska detaljer är bevarade i lägenheterna. VLM B104001:22.

Figur 12, rad 3 t.v. Entréparti på norra fasaden. VLM B104001:16.

Figur 13, rad 3 t.h. Ombyggnad av det tidigare garaget. VLM B104001:33.

Figur 14, rad 4 t.v. Entré mot gården med utbyggnad för lyftbord. VLM B104014:8.

Figur 15, rad 4 t.h. Ny entré på f.d garage: VLM B104014:6.

Sida 10

Figur 16, rad 1 t.v. Balusterdocka före renovering VLM B104001:29.

Figur 17, rad 1 t.h. Balkong med förhöjt räcke- VLM B104014:9.

Figur 18, rad 2 t.v. Balusterdocka efter renovering. VLM B104001:30.

Figur 19, rad 2 t.h. Fasad mot gården. VLM B104014:3.

Figur 20, rad 3 t.v. Galler för fönster på bottenvåningen. VLM B104014:13.

Figur 21, rad 3 t.h. Fasaddetalj med Mercurius och ymnighetshorn. VLM B1040001:13.

Figur 22, rad 4.t.v. Blindfönster försett med nybyggnadsårtal samt renoveringsårtal. VLM B104014:14.

Figur 23, rad 4 t.h. Blyinfattat fönster med Köpings stadsvapen. VLM B104014:18.

Referenser

Otryckta källor

AQ arkitekter. Antikvarisk förundersökning/skissförslag på varsam anpassning av Brage 7 - gamla Sparbanken i Köping. (2003?)

Litteratur

Köpings kommun. Arkitektguiden, Stadsarkitektkontoret Köping 2004, rev 2006-09-30.

Lorichs Bengt, Anderson Victor. Köpings stads sparbank 1845-1945, Västerås 1945.

Tekniska och administrativa uppgifter

Kulturmiljövård Mälardalen nr:	06000
Länsmuseets dnr:	VLM 030001
Länsstyrelsen dnr:	454-7853-03
Fastighetsbeteckning:	Kv. Brage 7
Landskap:	Västmanland
Län:	Västmanland
Socken:	Köping
Kommun:	Köping
Ägare-beställare:	Köpings Bostads AB Box 13 731 21 KÖPING
Entreprenör:	Bygg-ark i Köping AB Box 319 731 27 KÖPING
Antikvarisk kontroll:	Västmanlands läns museum Anders Eriksson Slottet 722 11 VÄSTERÅS

